

העדות הסודית - המאבק הסמוי - המזימות שמאחורי הקלעים

דין ושרת נכונסים למערכה

לא הספיקו לו לעיין בתומר זה עד תום, ועל כן לא העבירו לידיעת הממשלה או הציבור. הדבר לא מנע שמסקנות הוועדה יודעו לאנשים מסוימים. כך קרה שבחצות ליל ראשון, השבוע, צילצל הטלפון בדירתו של לבון, בתל-אביב, וכתב הארץ אברהם שוייצר, מנאמי דיין ופרס, ביקש לדעת מה תשובת לבון לדו"ח. מתוך השיחה הסתבר ללבון, שלא ידע את תוכן הדו"ח, כי העתונאי ידע אותו. למחרת הודיע אחד ממקורביו ביג'י, בשיחה פרטית, כי הדו"ח לא יפורסם במהרה, וכי על תוכנו תימסר רק הודעה כללית מטעם ראש הממשלה. לבון, לעומת זאת, תבע לפרסם את הדו"ח במלואו. כי אז כבר ידעו כל הצדדים את עיקר סעיפיו של הדו"ח:

תביעתו של לבון, מן הרגע הראשון היתה, כי יש להעביר את ההאשמות הללו לטיפולו של היועץ המשפטי, כדי שיעמיד לדין את הזיכאים ואת הממונים עליהם, אם יש הוכחות לכך. כאן כדאי לעמוד מקרוב על הופעתו של הקצין הבכיר בפני ועדת כהן. אפשר היה להניח כי קצין זה יגבול את כל הידוע לו על הפרשה וישל את האחריות ליוזפים על אנשים רמי מעלה ממנו. עתה, אחרי מתן העדות, קיימת ההנחה כי הקצין חזר על ערותו הקודמת, שנתן לפני ועדת אולשן, ואשר ממנה מסתברת אמונתו כי לא היו יוזפים.

חשיפת המזימות מאחורי משפט סהר הוכיחה כיצד אפשר לטהר אדם במשפט, עלידי קנוניות מאחורי הקלעים, ולאף את השופטים לזכותו מחוסר הוכחות.

★ ★ ★

הזירה בה הכל מותר

הדיקרב השני היה אכזרי יותר, פרוץ יותר. היתה זו זירה בה היה מותר הכל, בה שום מכה לא היתה פסולה, בה שאפו הכל להכות מתחת לחגורה. היה זה הקרב על דעת הקהל.

מכיון שפרשת לבון היא ביסודה מאבק גם על השלטון במדינה, מאבק פוליטי מובהק בין גושי כוח בתוך מפא"י, תוך הישענות על מפלגות אחרות וגופים ציבוריים, היתה דעת הקהל חשובה לכל הצדדים.

בה שום מכה לא היתה פסולה, בה שאפו הכל להכות מתחת לחגורה. היה זה הקרב התנגד ששירות ממלכתי מכריע זה ישולב באחותו הפרטית של דויד בן-גוריון, במשרד ראש הממשלה, שהוא כפוף במישורו לטדי קולק הרואה את עצמו כשר תעמולה בדיקטטורה הבאה, אי-אפשר היה להתפלא מתוצאות המצב. בשבוע הראשון התעלם הראדוי היחיד במדינת ישראל מקיומה של הפרשה שתפסה את חלקהארי בעתונות ובהתעניינות הציבור. בשבוע השני נכנס הראדוי לפעולה, כנשק מסייע של מטה פרס.

דוגמה בולטת, אך לא יחידה: ביום בו התפרסמו בגליון אחד של דבר מאמר של דיין וראיון סנסאציבי של לבון, בו תקף ראש ההסתדרות את ראש הממשלה, ציטט קול ישראל במהדורת החדשות את רוב מאמרו של דיין. מדברי לבון התעלם לחלוטין. החליטה ועדת חוק ובטחון, כגיטסה חסרת תכלית: יש לדרוש מקול ישראל להימנע מרכזי הנגזרות. הקרב על העתונות היה קשה עוד יותר. בעיני שני הצדדים היתה חשיבות רק לחמישה עתוננים עבריים ועתון לועזי אחד. היו אלה: דבר, הארץ, ידיעות אחרונות, מעריב, גרוסלס פוסט והעולם הזה.

● על העולם הזה איש משני הצדדים לא העז לחלום כי יוכל להשפיע בצורה כלשהי, אחרי שנסיונות קודמים עלו בתוהו.

● גרוסלס פוסט היה שייך לאנשי פרס מלכתחילה.

● הארץ, שעורכו נטה תחילה ללבון, נכבש בהסתערות, כאשר שלושה מעובדיו העיקריים — שבתאי טבת, ברוך בר ואברהם שוייצר — הפכו לסוכנות פירסום של שמעון פרס.

(ראה איגרת לקורא).

● ידיעות אחרונות מצא את עצמו במצב משונה: מצד אחד כתב עורכו מאמרים חוצבי להבות ולכותו של פנחס לבון, ואילו הכתב הפוליטי העיקרי שלו, אלקנה גלי, פירסם בשמו ביוליטינים ושקרים מטעם שמעון פרס ושות'.

● מעריב היה הגורם המפתיע בכל המערכה. על אף שעורכו, אריה דיסנצ'יק, ידוע כאיש-חסדו של משה דיין, נקט העתון בפרשה זו עמדה קיצונית לטובת לבון.

● דבר היה, מטבע הדברים, מעורו של מזכיר ההסתדרות. אולם פעלו בו גם סוכני פרס: בעתון התנהלו מאבקים חריפים. עד כדי כך, שאנשי בן-גוריון העלו מחדש את הרעיון להוציא את עתון יומי מלהגם, שיופיע כביטאונה הרשמי של מפא"י.

● בעדותו בפני ועדת החוק והבטחון הטיח לבון בהתרגשות: "זה כבר שבועיים שבמשרד הבטחון פועל מטה שלם, שגוייס למלחמה בי. הם עוסקים בהדרכת עתונאים ועיבודם. בעד זה הם מקבלים משכורת מתקציב הבטחון. זו שחיתות!"

● הוא לא נקב בשמו של האיש המרכזי פעולות אלה מטעם פרס. האיש:

רק איש מיקצוע מנוסה יכול היה לעקוב אחרי התימרונים וההטאות של מאבק זה. מאחורי כנויים מתימים של "סופרנו המיוחד" או "מאת כתבנו", הסתתרו ביוליטינים שונסתי בקפדה בתדריהם, של פרס, לבון, בן-גוריון. לעתים הגיעה מלחמה זו לגבול ההתחכמות. דוגמה אופיינית: מעריב פירסם ידיעה כי בשיחה עם השרים של ממשלת שרת, קבע דויד בן-גוריון שלפנחס לבון לא היתה תחושה בטחונית, וכי רצה לפצל את צה"ל כשם שפיצל את סולל-בונוה.

למחרת הופיעה ידיעה זו גם בדבר, בהשראתו הפעילה של לבון. הסיבה לעובדה שלבון פירסם השמצה נגד עצמו: הוא רצה להכריח את בן-גוריון להכחיש את הידיעה או לקבל עליה אחריות, עלידי פירסומה הבלתי-מיוכחש בביטאונה הרשמי של ההסתדרות. ואומנם, אחרי שבגיני לא הכחיש את הידיעה, הגיב על כך לבון בעוקצנות: "קשה לי לדעת איזה דברים של ראש הממשלה מבטאים את דעתו... שנה אחרי התפטרותי הציע לי בן-גוריון במכתב אישי לעמוד בראש מוסד קבוע לשעת חירום. איך זה נתפתי פתאום לכלי ריק שאין בו מאום?"

★ ★ ★

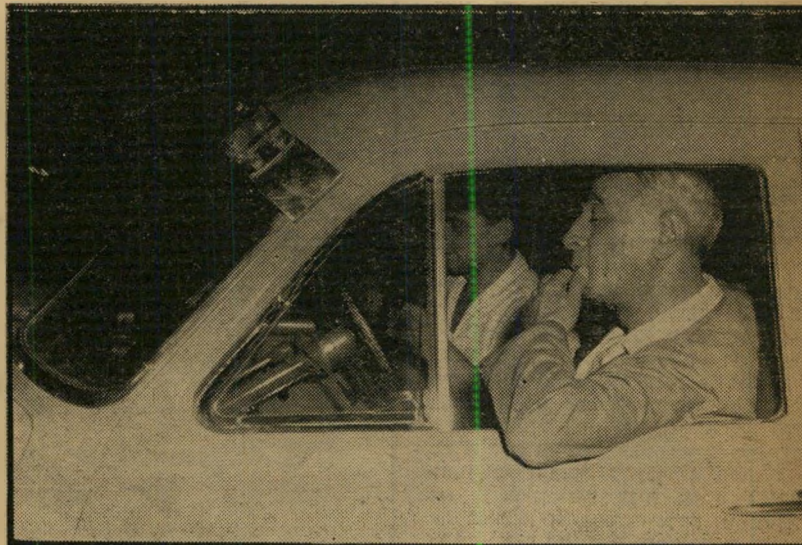
התפטרותו של דיין

המאורע העיקרי במלחמה העתונאית היה כניסת כוח חדש לקרב. משה דיין, שעד באמצעות מאמר בדבר ובגרוסלס פוסט. כפי שהיה צפוי מראש, תקף דיין את לבון. בהשתמשו ברמזים שקופים ביותר, טען

פרשת לבון, המאבק על דמותה של המדינה ועל עתידה של מפא"י, הגיעה בשבועה הרביעי לשיא חדש. בזה אחר זה נגרפו בתוך המערבולת אישים נוספים, שקיפו תחילה לעמוד מן הצד עד עבור זעם, ואולי אף להיבנות מן ההרס. משה דיין ומשה שרת הוכרחו לתפוס עמדות בשדה-הקרב. דויד בן-גוריון עצמו החל להיסחף אף הוא אל מוקד הסערה. עם גבור המהומה, זרקו שני הצדדים קלפים חדשים על השולחן. בסערת האשמות והאשמות-הנגד, יצאו לאחרי העולם כמה מן הסודות הכמוסים ביותר של המדינה, שפכו אור על התנהלותו המוסרית והמדינית של המשטר בשטח החיוני ביותר למדינה.

גם השבוע לא היה זה מאבק בין כוחות שתיים. גרם לכך מוסד שפעל עד כה הרחק מעיני הציבור. עתה, הפך מוסד זה בעצמו נושא להאשמות חריפות. טען פנחס לבון, אחרי שהצנוורה מחקה פרטים חיוניים מתוך ראיון שפורסם כידיעה ראשית בביטאונה העיקרי, עתון ההסתדרות זבר: הצנוורה משמשת מכשיר בידי אויביו. כי הצנוורה היא חלק בלתי-נפרד ממערכת הבטחון; ראשיה רובם ככולם חיילים, הכפופים מתוך תפקידם למשמעת צבאית; הצנוורה פועלת עלפי הוראות שר הבטחון וסגנו — דויד בן-גוריון ושמעון פרס — המנהלים את המערכה נגד לבון. הטיח לבון: "לא היו בקטעים שנחקו כל סודות בטחוניים. לא היתה פגיעה במישהו!"

כך נוצר מצב, בו היה צד אחד חופשי לגמרי להטיח האשמות, להסביר עמדות ולגלות פרטים (נכונים ובלתי-נכונים) שנראו בעיניו כמסייעים לו להשפיע על דעת הקהל; ואילו הצד השני היה נתון להגבלות ואיסורים. הוא לא היה מסוגל להסביר מה המיסמכים שזויופו, מה ההצעות שהציע להבראת מערכת הבטחון, ומה היו מעשיה-החבלה שבוצעו נגדו עלידי האנשים שהיו כפופים לו במשרד הבטחון. האורח נשאר מגושש באפילה.

קדימה! פוקד פנחס לבון על נהגו, בצאתו מהשיבה הסוערת של ועדת החוק והבטחון. במושב האחורי של המכונית, נראה יושב ח"כ מפא"י יונה כסה, מי שהיה מזכיר מפא"י בעת כהונתו של פנחס לבון כשר הבטחון.

בכל זאת, יכול היה האורח הער, היודע לקרוא בין השורות ובתוך הקטעים הלבנים, לקבל תמונה ברורה למדי מן הפרשה. המערכת היתה נטושה בשלוש חזיתות מקבילות, בהן התנהל קרב בעת ובבענה אחת:

● בחודת החקירה שמונתה בפקודת דויד בן-גוריון, בראשותו של אלוף-מישנה (ומני) חיים כהן ובהשתתפותם של שני קציני-צבא נוספים.

● בדעת הקהל, באמצעות העתונות, הראדוי ומסע של שמעות ולחישות.

● בחודת החוק והבטחון של הכנסת.

★ ★ ★

חוקרים פוליטיים

עדת כהן נראתה השבוע באור מזור ביותר. עוד עם התמנותה היה ברור כי זהו המכשיר הגרוע ביותר לכירור פרשה זו. אנשי-צבא, קבועים וזמניים, כפופים למרותו של שר הבטחון וסגנו. וממילא אין לצפות מהם שייסיקו מסקנות נגד הממונים עליהם. על אחת כמה וכמה, כשהדבר קשור בחוק קשר הדוק עם הקאריירה שלהם.

יתר על כן, ועדה כזו, הנמצאת ברג צבאי מסויים, יכולה לכל היותר לטפל בהאשמות נגד אנשים באותו דרג או בדרג נמוך יותר — כלומר: מאלוף-מישנה ומטה. בהדאי שאין ביכולתה אף לדון בהאשמות האמיתיות של הפרשה הזאת, הנוגעות לסגן שר הבטחון, לשר הבטחון עצמו ולרב אלוף במילואים.

תכסיס ישן הוא בארץ להכליל בחודת-חיפוי שופטים מיקצועיים. הקהל, הנוטה ליחס אימון לשופטי ישראל, אינו מבין בדרך כלל כי ברגע ששופט הופך לחבר ועדה פוליטית, הוא חדל להיות שופט והופך להיות כפוף לכל החוקיות של החיים הפוליטיים, מושפע בהכרח מדעותיו הפוליטיות ושהה לכל אורח אחר. השופט החיים כהן נודע בימי כהונתו כיועץ משפטי כבעל דעות פוליטיות מוגדרות ביותר. הוא שירת בעיקביות קיצונית את ביג'י ואת נערי החצר שלו, תירגם לשפת החקירה את שאיפותיהם הדיקטטוריות.

נוסף לכל אלה, הסתבר השבוע כי כהן היה פסול לעמוד בראש ועדה זו מסיבות עוד יותר אישיות. קבע פנחס לבון: כהן יודע כי בזמנו דרש לבון, במיקרה מסויים, את פיטוריו ממישרת היועץ המשפטי, בשל שימוש לרעה בסמכויותיו הממלכתיות למטרה פוליטית. המיקרה המסויים: הפקודה שנתן כהן בשעתו לערוך חיפוש במשרדי מפלגת המזרחי, בקשר עם פרשת תת שרה-סעד רוזנברג (בן-מאיר), שיצא לאחר מכן וכאי במשפט טענה מוצדקת נוספת של לבון: השופט העליון החדש כהן יתקשה להוציא מסקנות הסותרות את מסקנותיו של נשיא בית-המשפט העליון, יצחק אולשן, שנוצל לרעה בצורה דומה לפני חמש שנים, כשהיה חבר ועדת השניים.

אכן, אפילו המסקנות שהוציאה ועדת כהן על נעמו השבוע לאזוני ביג'י ונעריה. למרות שהמסקנות נכתבו בדו"ח קצר ומצנע, טען פעם אחר פעם ראש הממשלה כי שלושה ימים

הדוגמא האחרונה של שיתוף פרס ושות': הפצת השמועה כי לבון הינו אלכוהוליסט כרוני, וכי שהה למסורנה שלושה חודשים בשווייץ כדי להירפא מן האלכוהוליזם במוסד מיוחד. לפי טענה זו חתם לבון על פקודת העניין-הביש בהיותו חסר-הכרה כתוצאה משיכרות.